

Universitätsbibliothek Wuppertal

Epistolæ obscurorum virorum

cvm inlvstrantibvs adversariisqve scriptis

Textvs

Hutten, Ulrich von

Lipsiæ, 1864

Tractatulus quidam solennis de arte & modo inquirendi quoscunq[ue]
hæreticos [...]

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechteinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechteinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-976](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-976)

TRACTATVLVS QVIDAM SOLENNIS

de Arte & Modo inquirendi quoscunq; Hæreti-

cos, secundum consuetudinem Romanæ

Curiae, om̃ibus Fidelib⁹, præsertim hæ-

reticæ prauitatis Inquisitoribus

scitu vtilissim⁹, cōposit⁹ a q̃

dam Legali Magistro

Nostro Fratre Or-

dinis Prædica

torū di-

cto.

Caue Lector, ne tibi os nimio

rifu fathiscat.

Hunc libellum ex Epistolarum O. V. auctorum officina emissum, quarum comparem saturam adpellare licet, ut fere ipsi Croto, quod aliis quoque visum est, maxime cum propter argumentorum scite detorquendorum stilique cavillabundi artem lepidissimis salibus conditam, tum propter ea quæ de Reuchlini causa prædicatoribusque proferuntur epistolæ Wendelini Pannitonsoris (Epp. O. V. I. 47.) fere similia, adscribendum suspiceris (quod tamen ne festinantius adfirmes tibi caveas), ad exemplum (1.) octo quadratorum foliorum, quorum ultima pagina vacat, nullo verbo omisso repetivimus. Quo anno locoque prodierit, neque in ipso libro indicatum est, neque ego dixerim, nisi quod antiquius esse videatur quam aliud exemplum (2.), quo Schelhornius usus esse videtur (Amœnitt. literariorum tom. IX. p. 771...777.) ut ex eo novissimam regulam exhiberet, cui sic præfatus est:

„Tandem quædam ad oblectandos meos lectores addere iuvat e ludico et obscuro virorum stylo scripto, Annoque 1519. in 4. edito libello hunc titulum gerente: *Modus inquirendi hæreticos ad usum Romanæ curiæ lectu dignissimus, duodecim regulis conclusus*. Ut ex ungue agnosci leo possit, integram duodecimam regulam, in qua tam de hæreticis, quam ipsorum libris comburendis disseritur, cum corollario et quæstione brocardica ei annexa, apponere haud piget”.

Tum post hunc libelli finem ‘Valete bene, in veritate, quam quæritis et diligitis Amen, 1519.’ adiecit quæ sequuntur:

„Hæc licet ironice scripta esse facile pateat, haud tamen multum ab eius sæculi moribus abludere omnes rerum illo tempore gestarum gnari agnoscent. Istum vero libellum recusum postmodum Ambergæ Anno 1611. in 8. dedit per-sonatus Ioachim Ursinus in *Hispanicæ Inquisitionis et carnificinæ secretioribus*, ubi, præter illius originem, processus tyrannicus in fidelium religionis reformatione confessorum comprehensione, bonorum sequestratione, audientiis varii generis, testium publicatione et confusione, artibus inquirendi aliis, etiam secretioribus, captivorum victu, et reliquis vitæ subsidiis, carcerum visitatione, sententiarum denique publicatione et interpretatione describitur: exemplis illustriorum tum Martyrum, tum articulorum et regularum inquisitoriarum in fine adiectis, et præfatione de Iesuitis, inquisitionem Hispanicam in Germaniam et Bohemiam vicinam introducere molientibus præmissa. Qui liber Philippo Limborchio, cum suam Inquisitionis historiam concinnaret, præsto non fuit”.

REVERENDISSIMIS IN CHRISTO PATRIBUS, Syluestro Prierati, Sacrae Theologiae Magistro celeberrimo, sacriq; Apostolici Pallatii Magistro Sacriq; ordinis Prædicatorū Professore, & per Italiam hæreticę prauitatis, & Iacobo Hogoftrat, eiusdem Sacrae Theologiae Magistro Celeberrimo, eiusq; Sacri Ordinis Professore & p Germaniā eiusdē hæreticę prauitatis Inquisitoribus, Patribus suis multum metuendis, Frater dictus latine, λεκτος græce, eiusdē Ordinis & Facultatis humilis Professor Salutem.

(A^b)

Quoniam nunc nostro tempore, quo refrigescit charitas multorum, Reverendissimi Patres, et abundat iniquitas, multa pullulant hæreticę prauitatis seminaria, Quę licet Eximia Vestra Paternitas magno favore satagunt et zelant extirpare, ne zizania cum tritico simul crescat, tamen mundus est ita malus, quod vos in sancto opere isto contemnunt, atque quasi irrident, et dicunt, Inquisitores hæreticę prauitatis nec scientiam, nec modum nosse inquirendi, quod est abominabile audiri. Ideo ego accensus zelo veritatis, coactus sum scribere artem et modum inquirendi. Non quod volo vos docere, cum sciatis omnia melius quam ego, sed ut videant illi indocti Asini, quam multo meliora possint Magistri nostri alii, Præsertim vos duo Luminaria magna in Ordine nostro, cum videant me humilem et minimum inter Sacrae Theologiae Professores, hanc artem tam bene nosse, ut etiam eam describere potuerim. Quia secundum Aristotelem signum scientis est posse docere. Ideo hanc artem a me compilatam, vestris pedibus offero, et rogo, si quo loco erravi, emendetis, et in omnem terram per impressuram mittatis, ut videant et sciant, quoniam sunt apud nos multi, qui possunt mirabilia scribere, sed causa humilitatis volunt potius latere. Bene valete optimi Patres, et me commendatum habeatis.

INCIPIT TRACTATVS QVIDAM

Aij

solennis, de arte et modo inquirendi et damnandi Hæreticos, secundum consuetudinem Romanæ Curia, comportatus per quendam eximium Sacrae Theologiae dictum Professore. ¶ Quoniam omne multiplex indistinctum necessario parit confusionem, et erroris mater est æquivocatio semper, Idcirco ut istam Artem distinctius et subtilius et facilius possim enucleare, volo ipsam per Regulas

⁹ Quid hoc λεκτος sibi velit, non video, nisi forte vocabulum dilectus hic Magister noster ex di et Græco lectos compositum esse significat, ut e. gr. Io. de Ianua in Catholico 'Lentos grece plenus vel plenitudo latine. Et hinc componuntur desinentia in lentus: ut vinolentus, somnolentus. Est enim regula Omnia nomina composita apud latinos in lentus desinentia sunt composita ex precedentibus dictionibus, et lentos grece, ut somnolentus a somno et lentos grece' etc.

¹³ Exi. Vesp. Pat. 1. ²² describrre 1. Arist.] Peripatet. 1. 7.

quasdam determinare faciles et faciliter memorabiles, propter vitandum studendi laborem.

PRIMA.

¶ ANTE omnia invocandus est Spiritus sanctus, et orandum devote pro gratia Dei, ut Actus ille inquirendi incipiat, proficiat et perficiatur (secundum⁵ quod scribitur in Collectis quotidianis) non ex vana gloria, nec propter vanam gloriam, nec propter pecuniam, sed ex amore Dei et zelo veritatis, propter gloriam Dei, maxime autem propter honorem sanctæ Sedis Apostolicæ et pacem ecclesiæ Catholicæ, ad suppressendos errores, et ad sedanda scandala, et turbationes fidelium Christi cavendas.

10

SECUNDA.

¶ ISTA intentione bona formata, quam impossibile est non placere Deo, cum sit sanctissima et syncerissima, etiam merito condigni meritoria æternæ vitæ oportet firmiter credere, et tanquam certissimum ac primum huius artis principium præsupponere, de quo nullatenus liceat dubitare, Quod Papam er-
rare est impossibile, sed quicquid dixerit, voluerit, fecerit, hoc tanquam vo-
cem et factum Petri, seu potius ipsius Christi met oportet acceptare. ¶ Quod
si quis vellet in hoc dubitare, aut rationem quærere, Ille iam de facto non
inquisitor esset, sed inquirendus tanquam certissime hæreticus, quia dubitare
et non credere pro eodem accipiuntur, secundum Aristotelem .III. phisicorum,²⁰
Quod parum distat &c. ut notum est. Et quia sicut ianua in cardine volvitur,
ita tota ista ars in hac secunda regula iacet, sicut rusticus in sole, Ideo ne-
cessum et bonum puto (licet extraordinarie) || ipsam inoppugnabiliter fortificare.
Et primo sic. Nisi esset vera et certa ista regula, nullus posset inquire aut
iudicari, aut condemnari in sancta Romana ecclesia, quod est absurdissimum,²⁵
consequentia nota. Sed antecedens probatur duabus rationibus invictissimis.
Primo, quia Papa est lex animata et viva in terris (Nam in hoc bene licet con-
formari Principem ecclesiæ huic seculo, in quo princeps est imperator lex
viva, nec obstat quod Imperator in temporalibus, et Papa in spiritualibus
præest, quia sunt invicem figura et figuratum) sed ablata aut dubitata lege,³⁰
iam nihil certum posset secundum eam iudicari aut fieri, ideo oportet esse cer-
tissimum, Papam non errare. Secunda ratio est, quia Hæretici solent se per
sacram scripturam defendere, sed illa est lex mortua, et litera occidens, et po-
test in multas falsas sententias trahi. Sicut patet in multis Magistris nostris,
præsertim Hugone nostri Ordinis Cardinale, et sic hæreticus fieret anguilla. Con-
firmatur ista ratio, Quia hinc Iuristæ recte dicunt, quod Papa sit ecclesia, iuxta
illud Matthæi .xv. Si te non audierit, dic ecclesiæ, id est Prælato. Si eccle-
siam, id est Prælatum non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Modo
Papa est prælatus prælatorum, et per consequens Ecclesia ecclesiarum, tenet
consequentia ab eodem ad idem, per diffinitionem univocorum. ¶ Secundo pro-
batur ista regula irrefragabiliter. Quod si Papa posset errare, tunc etiam Ec-
clesia posset errare, cum sit primum et summum ecclesiæ membrum. Si au-
tem ecclesia posset errare, tunc etiam Christus posset errare, cum sit una caro
et unum corpus cum ecclesia, iuxta Paulum, Erunt duo in carne una. Si au-
tem Christus posset errare, etiam Deus posset errare, quod est impossibile,⁴⁵
cum Christus sit deus. Et sic patet regula verissima.

Sed hic sunt aliqua argumenta videnda.

¶ Primum dicunt, quod Ecclesia non possit significare Prælatum ex natura

vocabuli, Quia 'ecclesia' græca dictio est, et significat idem quod convocatio vel congregatio, sed Præ||latus non est congregatio. Respondetur, Hoc est Aiiij unum grammaticum argumentum et multum suspectum et hoc duobus modis. Primo quia ex græca grammatica arguitur. Sed Græci sunt hæretici et scismatici, ideo non est eis credendum in suam grammaticam. Secundo quod videtur synagogam ex ecclesia facere, Nam synagogam dicunt etiam significare conventum et congregationem. Ergo probabile est quod ecclesia non congregationem, sicut synagoga, sed Prælatum significet. ¶ Sed dicunt contra Si accipitur a græcis vocabulum Synagoga, cur repudiantur in vocabulo ecclesia et similibus? 10 Item quod in nullo passu Novi Testamenti ecclesia pro Prælato potest accipi, ut 'Credo ecclesiam sanctam catholicam', Item illud 'Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam'. Respondetur, Non credo Synagogam esse græcum nomen, quia Synagoga fuit apud Hebræos tantum, et non apud græcos, ideo hebraicum potius nomen est. Nec nocet quod ecclesia aliquando accipitur pro 15 Prælato, aliquando pro populo cuius est Prælatus, et secundum hoc oportet scripturas distincte intelligere, et magistraliter. ¶ Secundo arguitur, Quomodo Papa non potest errare, cum tamen S. Petrus erravit, ut in Evangelio quando Dominus eum Satanam vocavit. Respondetur, Hoc est una frasca et Brocardicum argumentum. Nam tunc temporis nondum acceperat Spiritum sanctum, licet fuisset in gratia, quia potest aliquis bene esse in gratia, non habendo Spiritum sanctum, ut alias habet videri per Magistros nostros. ¶ Si autem replicatur, tamen Paulus reprehendit eum post Spiritus sancti missionem. Gala. II. Respondetur, Hoc fuit veniale peccatum, et quædam simulatio ac dispensatio piæ fraudis. ¶ Si iterum dicit, Non videtur sanctus Paulus pro 25 veniali peccato et tam levi re tantum festum fecisse, nisi fuisset periculum animarum ibi. Nam ipse dicit evangelii veritatem ibi fuisse omissam, hoc autem est Christum negare et infidelitate peccare. Respondetur, Sancti primitivæ ecclesiæ fuerunt ferventes, ideo parva peccata tanquam maxima reprehendebant. Et quod nos hodie hæreticos comburimus et occidimus, ipsi homicidium reputassent, sed excessive locuti fuissent, cum tamen nostro tempore (si recta sit intentio) non solum sine peccato sit, || sed etiam cum magno merito fiat. Sic Aiiij^b reddere debitum matrimonii, non sine peccato fieri illi dixissent excessive loquentes cum Psal. quinquagesimo, Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea. Sed nostro tempore cum merito fieri potest, et est opus iusticiæ. ¶ Tertio arguitur, Cur ergo sancti Patres suo tempore Hæreticos per scripturas et verbum Dei expugnaverunt, et exemplum nobis sic faciendi reliquerunt? Respondetur, Hic alia est ratio temporis. Nam tunc ecclesia nondum fuit firmata nec fides satis roborata, ideo necesse fuit per scripturas cum eis pugnare. Nunc autem oportet de firmata fide eos examinare. 40 Ideo multo facilius est modus inquirendi nunc quam tunc fuit, quia illorum modus describi et in artem redigi non potuit, nisi totam scripturam aliquis intellexisset. Sed hodie periculosum est cum Hæreticis in Biblia pugnare, quia quando fecerunt Bibliam suspectam, quod a multis vocatur liber hæreticorum, ideo aliis libris et modis agendum est.

45

TERTIA.

¶ NECESSE est summe, ut inquisitor ipse quoque certus sit, se non posse errare in hoc actu. Nec debet inquirere, quod velit aliquid discere vel audire,

¹⁸ Matth. VI. 23. Marc. VIII. 33.

sed tantum docere et audiri, alioquin non esset Inquisitor, sed discipulus Hæreticorum, nec certus esset quid agere vellet cum hæreticis. Ideo oportet præconcepere conclusionem quam intendat. Potest autem certus fieri ex tribus. Primo ex intentione formata iuxta regulam primam. Secundo ex mente Papæ inerrabili, a qua suscepit officium, et causam inquisitionis, iuxta regulam secundam. Tertio ex doctrina sancti Thomæ, quæ sola est igne spiritus sancti examinata et purgata, et summi Philosophorum principis Aristotelis sententiis decorata. Nam impossibile est, quod intentio illa erret, multominus possibile, quod doctrina S. Thomæ erret, in qua si non esset bene fundatus Inquisitor, non esset dignus officio isto pulcherrimo et titulo gloriosissimo. Quia si so-¹⁰

(A⁴) lam Bibliam sciret, cito hæreticus eum posset illudere per multipliciter expositionis. Ideo certam oportet, et quæ est sine quæstionibus, sine opinionibus, sine distinctionibus multiplicatis, habere Theologiam. Hæc est doctrina sancti Thomæ, mens Papæ, et bona intentio Inquisitoris.

QVARTA.

15

QVANDO pro tribunali sedet, tunc debet protestari, quod solum deum ante oculos habeat. Sic tamen ut aliquis spissus paries vel murus ferreus inter oculos et Deum sit, ne offendantur oculi eius, iuxta illud, 'Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria', ut sic possit anima sponsi dicere, Ecce ipse stat post parietem. Hunc autem parietem intelligo, quod sit aliqua pia intentio in²⁰ corde Inquisitoris, quæ est, ut sit sollicitus, pro confusione Ordinis tollenda, et gloria exaltanda, et non intendat ab Actu desistere, donec hæreticus confusibiliter sit combustus, ut sic in domino gloriari possit, quod ecclesiam defenderit.

QVINTA REGVLA.

¶ SIT itaque armatus armatura dei, invadat diabolicos homines cum Psalmo²⁵ dicens 'Tabescere me fecit zelus meus'. Et iterum 'Perfecto odio oderam illos'. Et nil noceret, si vocem aliquam exasperaret, sicut solent invidi facere, aut melius pro cavendo speciem invidiæ, caput cum risu amariuscule (velut canes dentes nudando) fiducialiter moveret, ut sic diabolus terreretur, et hæreticus ipse primo aspectu perditum esse secum putaret. Nam oportet Inquisitorem³⁰ secundum Apostolum in omni patientia et modestia omnia experiri, si possit animam lucrari Deo. Post hoc prolatis digitis denumeret sibi de digito in digitum articulos quos hæreticus iuxta mentem Papæ debet acceptare, simul aliquid terribile insonans de igne, et dicat, 'Credis hoc vel non? si credis, omnia tua revocabis; si non, combureris'. Et in fine horum verborum debet os tor-³⁵ quere, et faciem ad circumstantes vertere, et labia porrigere, et manum utramque sparsis digitis iactare. Non obliviscatur etiam nasum rugare, et omnino

(A^{4b}) se disponere in facie, sicut esset terribilis Larva in Carnisprivio, in || confusionem hæretici, ut circumstantes dicere possint 'O quam male stat iste hæreticus, et quam solenniter et legaliter se expedit iste Inquisitor'. Si autem hæ-⁴⁰ reticus voluerit respondere, et allegare sacram scripturam vel Doctorem sanctum, pro hoc tene hanc regulam subtilem, immediate sequentem.

SEXTA REGVLA.

¶ TVNC dicendum est ei, cum levi quodam cachinno, 'Ah dilecte Domine, non hic tempus est litigandi et disputandi, sed simpliciter respondendi, an⁴⁵ credas in sanctam Ecclesiam Catholicam. Dimitte doctores doctores esse, ecclesiam

¹⁸ Proverbior. XXV. 27. ¹⁹ Cantic. II. 9. ²¹ Psalm. CXVIII. 139. ²² Psalm. XIII. 22. ³² Paul. ad Col. I. 11.

audire necesse est, illi possunt errare, Ecclesia non potest errare, ut supra ostensum est. Et sic fortiter est molestandus per regulam secundam, et semper aliquis risus fiducialis intermiscendus, et facies vertenda ad circumstantes, ut ipsi corrideant Inquisitori, et irrideant hæreticum, sicut Herodis familia Christum, sic tamen ut non fiat indecens cachinnus. Nam oportet hanc rem cum maturitate multa, cum gravitate summa, et suavitate in Spiritu sancto tractare. Nec leviter debet ridere Inquisitor, nisi dum hæreticus scripturam sanctam allegat, nam tunc oportet hæretici intelligentiam magis ridendo despicere, quam respondendo solvere, ne forte trahatur Inquisitor in expositionem sacræ scripturæ, ex qua non possit redire sine confusione, propter astutiam hæreticæ pravitatis, quæ valde prompta est in Biblia. ¶ Si autem ceperit hæreticus alte clamare et Doctores cum scripturis iactare, sese paratum rationem reddere suæ sententiæ, petere doceri, et solvi suas rationes et auctoritates, Tunc oportet cum maxima diligentia videre, ne circumstantes ista diutius audiant, ne ad misericordiam moveantur, et hæreticum habere iustam causam credant, quare hic ne tumultus fiat in populo, summe necessaria est una bona cautela, quæ traditur hac regula

SEPTIMA.

¶ SED ut multo magis clametur, ac tumultus aliquis vel pedum strepitus excitetur, sicut Iudæi fecerunt, quando .S. Stephanum voluerunt opprimere, ne audiretur. Nam etiam furor pro ecclesia dei meritorius est, maxime si ex prædicta intentione procedat, simul quoque iuxta Aristotelem in Elenchis multis quæstionibus vexetur, ut in diversa distractus, et in diversos intentus aliquid dicat, quo capiatur, Quia oportet diabolus suis aliquando artibus fallere, ut canitur in hymno Crux fidelis, Ars ut artem falleret. Nec est necesse semper in digito Dei eicere dæmonia, sed malum malo pelli, per dispensativam evangelii interpretationem, quia Inquisitor debet sperare quod hæreticus comburetur, ne cum confusione cesset ab officio. ¶ Bonum quoque esset si ista non iuvarent, quod mandaret silentium sub pœna excommunicationis, ut sic cum bona modestia Inquisitor possit omnibus audientibus dicere, et se resolvere, Quod non intendat nisi salutem miseri hæretici, et bene esset contentus, quod suos doctores allegaret, si primo responderet an in Ecclesiam crederet, sive per fenestram, sive per ianuam crederet, modo in ecclesiam crederet, Quia quid prosumt Doctores, qui sunt pars ecclesiæ, si in totam ecclesiam non credat (quæ est mens Papæ et intentio hæreticorum Magistrorum) ut sic populus notet, illum vere esse hæreticum, quia ecclesiam non vult audire, et Inquisitores esse iustos in suo proposito, quia honorem ecclesiæ et fidei sinceritatem tam legaliter et zelose quærant.

OCTAVA.

¶ SOLLICITISSIME providendum est, ut Inquisitores sint de Ordine Sanctissimo Prædicatorum, quia illi habent magnam gratiam apud populum, et antiquam famam, quod sint docti et Seellos, dicere volui zelosi pro ecclesia sancta, et Apostolica sede. Ideo facilius possunt suspicionem populo facere contra hæreticum quam alii quicunque. ¶ Etiam ideo, quia postquam ipsi multas et magnas pertulerunt propter zelum et scientiam suam confusiones, eo fidelius et diligentius laborant, ut alii magis confundantur, ut ipsi hoc modo suam ignominiam alienæ ignominie consortio solentur, iuxta illud, Gaudium est miseris

⁴ SOLLICITISSIME 1. ²⁰ Act. apost. VII. 56. ²⁶ Cf. Luc. XI. 20. ⁴⁷ Senec. Troad. 1014. sq. „Gaudet in multos sua fata mitti, Seque non solum placuisse pœnæ”.

socios habere pœnarum, Et illud Petri, Scitote easdem passiones et fraternitati vestræ quæ in mundo est fieri.

NONA.

B^b SOLLICITANDVM est omnibus modis, ut ante ini|tum et post Actum istum mittantur diversi Fratres discreti in diversas partes, maxime ad principes et se-⁵ niores plebis, qui (sine detractionibus et mendaciis) persuadeant, hunc hæreticum nolle audire ecclesiam Catholicam, et hanc culpam dilatent, magnificent et multiplicent, ac pertinaciam hæretici summis studiis accusent, detestentur. Etiam spuant in terram dicentes Pfuck, Pfa, Pfui, quod ista scandala permittuntur in Ecclesia regnari, in blasphemiam divinæ maiestatis, et in diminutionem pote-¹⁰ statis Ecclesiæ et fidei catholicæ, ac iniuriam sacræ Theologiæ, præsertim doctrinæ sancti Thomæ, et opinionum suarum. ¶ Iurent etiam, ac manibus et pedibus loquantur, sicut sapientes solent Ecclesiast. III. ut sic Principes provocent ad indignationem. Pro Inquisitoribus vero dicant, quomodo omnia legali-¹⁵ ter et zelose faciant, quanta modestia et charitate hæreticum orent, fleant, agant, omniaque tentent, sed frustra. Expediret etiam multum, si in prædicationibus in ecclesiis hinc inde populus similiter irritetur, et magnis miserationibus super hæreticum pro sancta ecclesia et favore Inquisitorum concitaretur, Ne postea murmur in populo relinqueretur, sicut sæpius factum est, non fuisse hæ-²⁰ reticum, sed iniuriam ei factam. ¶ Quia hinc venit, quod ista regula neglecta fuit, quod usque hodie multi aperte dicunt et scribant Ioannem Huß et Hieronymum de Praga fuisse nec convictos nec iuste combustos, Et probant tali argumento, ut nuper a quodam hæretico auidi in boemia, quod postquam illi sunt combusti, ignis velut iniuriæ disponente Deo in neminem atrocius sævit quam in Ordinem Prædicatorum. Ex ipso enim fuerunt illi Inquisitores qui eos²⁵ combusserunt, et allegavit illud Sapient. 'Per quæ quis peccat, per hæc et punitur'. Nec est verisimile eos fuisse hereticos, quia novo supplicii genere, quod hæreticis nunquam, sed sæpius Catholicis, Deo volente, illatum est, occisi sunt. Verum stulti sunt illi, non intelligunt quod illis facta est iusticia, quia noluerunt audire Ecclesiam. Nostris autem Fratribus facta est iniuria, quia volue-³⁰ runt audire et audierunt ecclesiam, ut superius accepta est, et non fuerunt ad-
Bij missi, ideo in cœlo sine dubio coruscant inclyto || martyrio, Et combustores eorum, quia contra ecclesiam egerunt, ardebunt in inferno. De quo latius unum librum dabo, quo obstruam os loquentium iniqua, quem pro honore sanctæ ecclesiæ et zelo fidei iam compilo. 35

DECIMA REGVLA

EST una singularis et specialis, quam adhuc nullus tetigit, qui de hac arte scripsit, quantum ego legere potui, quam ego multo labore et experientia inveni, et est multum subtilis, scilicet ista, Quod quia nunc multi surgunt qui antiquiores doctores legunt, et S. Thomam contemnunt, et invenire se di-⁴⁰ cunt, quod nos vocabulum Ecclesiæ sanctæ nostris opinionibus et affectibus non aliter præteximus, quam olim Pseudoprophetæ nomen Domini suis mendaciis prætexuerunt, multosque prophetarum occiderunt, ac populum seduxerunt, Sic et nos sub nomine Ecclesiæ dicunt nostra mendacia quærere, et non hæretico-⁴⁵ rum exustores, sed sanctorum Dei persecutores criminantur, nihil de ecclesia

¹ I. Petr. V. 9. ¹³ Eccl. III. XII. 19. ? „caput suum movebit etc. ²⁶ Sap. XI. 17.
³⁰ Ad Bernense scelus adluditur. cf. infra Regul. XII. ³⁴ Cf. Psalm. LXII. 12.

sancta nisi titulum nos habere et speciem, ut Apostolus ait, pietatis, virtutem eius abnegantes. Nec hoc satis, Dicunt nos vere esse Magistros hæreticorum, quia hæretici simus, et hæreticos faciamus, Etiam vere Inquisitores hæreticæ pravitatis, quia inquiramus aut inveniamus eam, simul Inquisitores et inventores hæreseon, pro Inquisitoribus veritatis nos culpantes. Et heu insanissimi homines, hanc sententiam quasi cunctis principibus et laicis (quia incipiunt valde docti fieri) persuaserunt, ut nos pro seductoribus populi, homicidis fidelium Christi passim iactitent, et plane pro Antichristi apostolis habeant. Et dicunt se hoc colligere ex eo fundamento, quod non sacram scripturam, nec sanctos

patres, sed Aristotelem et opiniones nostras solum doceamus, quibus Antichristus utitur, ut putant. O secula, O mores, bone Deus, quid hic dicam? etiam in sanctam Romanam ecclesiam blasphemi sunt, quæ Aristotelis studium et sanctum Thomam in suis opinionibus approbavit, et multum commendavit, ut nota sunt Urbani papæ verba.

¶ Idcirco in isto non similis punctus est sicut iste, quare pro exequenda Nona regula mittendi sunt doctissimi prudentissimi Fratres, qui sciant persuadere hominibus, || quod Inquisitores non solum nomen Ecclesiæ, sed vere Ecclesiæ rem ipsam quærant, Et non esse Inquisitores hæreticæ pravitatis, ut eam inveniant, sed ut opprimant et perdant. Et utile est ubi non sufficiunt FRATRES qui sic mittantur, quod literæ scribantur in omnem terram, et persuadeant sicut dixi. Verum quomodo persuadeant, alio tempore scribam, iam non occurrit aliud nisi ut iurent ad omnes sanctos, et in conscientiam suam pectus devote percutiendo, se vero Ecclesiam sanctam intendere, et non nudum nomen nequitiis suis prætere.

VNDECIMA REGVLA,

multum artificialis ac Magistralis.

QVICQVID fiat aut non fiat, Hoc nimis præ omnibus curandum est, ne Hæreticus permittatur aliquid respondere, neque examinetur in ullo puncto, nisi prius promittat Ecclesiam sanctam sequi. Et in hoc habeatur respectus ad consuetudinem Romanæ Curie, quæ est mater et magistra ecclesiarum, etiam domina terrarum, iuxta illud Christi, 'Gentes dominantur eorum, vos autem non sic' etc., Quia ipsa semper ita solet facere. Nam comburit aut in Tyberim proicit, aut alias occidit quicumque non vult sequi sanctam Ecclesiam Dei et Apostolicam sedem, non attento quod voluit stare iudicio, aut rationem reddere.

Non tamen in hoc est homicida et cruentus tyrannus, nisi secundum opinionem quorundam fatuorum qui scripturas sanctas per caput proprium intelligendo per decisionem Romanæ Curie negligunt exponere. Oportet enim sanctam Ecclesiam authoritative procedere, et non cuilibet rationem sui facti reddere, quia satis est, quod ipsa habet rationes eam moventes, cum Spiritus sanctus deserat eam. Et iuste quidem ac recte, quia si sic admitterentur, citius convincerent Papam et sanctam ecclesiam errare, quam ipsi convincerentur; non propter veritatem, quam non habent, Sed propter multiloquium et astuciam suam, cui non potest ita resistere Spiritus sanctus hodie sicut fecit tempore .S. Stephani. Nam alia est nunc ratio temporis, ut sæpe dixi, ideo utilissimum est ut occidantur antequam audiantur. Non enim dignus est audiri qui non vult audire, Quia oportet esse || discipulum antequam magistrum, et prius audire quam au-

¹ II. Tim. III. 5. ¹⁹ perdunt 1. ³¹ Matth. XX. 25. Luc. XXII. 25. ³³ vult 1.

DVODECIMA.

¶ SI autem per gratiam Dei audierit hæreticus, et ecclesiam sanctam sequi promiserit, tunc mox imponatur ei revocatio, nec est tunc necesse ad sua dicta respondere, aut rationes solvere, ne forte cogatur Inquisitor ad sanctam scripturam venire, in qua timendum est ut succumberet, sed sufficit simpliciter dicere, 'Sancta ecclesia sic determinavit, et sedes Apostolica sic vult', et sic victus est hæreticus, et anima lucrata deo et benedicatur Deus, et laudetur sanctus Ordo Prædicatorum, qui tam Legales Inquisitores enutrivit. Tunc imponendum est hæretico ut suos ipse libros comburat, et ignem foveat, sicut Isaac ligna pro se ipso portavit, non in confusionem quidem hæretici sed ut Inquisitor iuxta cum gloria sedere possit, et in conspectu circumstantium hæreticum omnibus ostendere victum, Quia iam victo debet aliqualem compassionem facere, et non nimis insultare et irridere miserum, nisi ubi discretionis suæ visum est. ¶ Si autem noluerit, et omnino pertinaciter perseveravit, tunc iuxta Apostolum, Auferte malum de medio vestri (in quo Apostolus licet non comburere iussit, tamen occidere præcepit per dispensationem præcepti Dei) tradatur foro seculari et comburatur, sicut est moris atque stili Romani, nec pro eo oretur, nec mors eius commendetur, Sed sit nomen eius maledictum, et omnia quæ dixit et scripsit, et fecit. Tunc Inquisitores habebunt intentum finem suum, scilicet magnam gloriam apud Deum et homines, et gaudere possunt in corde suo. ¶ Ex omnibus prædictis sequitur unum notabile Corollarium. ¶ Hoc est hoc, Quod isti quatuor FRATRES Prædicatores in Berna sunt inique combusti, quia fuerunt examinati de puncto ad punctum, et sic defecerunt. Si autem primo fuissent interrogati (sicut debuerunt) et solum hoc quæsitum, an crederent in sanctam Ecclesiam, bene fuissent liberati, Quia etiam sanctissimus Dominus Papa iam decreverat (non accepta pecunia, ut multi loquuntur) eos liberare, quia Ecclesiam sanctam confitebantur, ergo nihil contra Ecclesiam egerunt, quare non fuerunt hæretici. Sed Helvecii isti Schvicerii, quia bellare tantum sciunt, artem autem inquirendi nunquam studuerunt, ideo non mirum, quod omnia perverterunt, et iniuriam eis fecerunt, et meo iudicio hæresim commiserunt, quod combusserunt eos qui Ecclesiam sanctam confitebantur. At illi Boemi Ioannes Huß et Hieronymus de Praga recte et artificialiter fuerunt examinati, quia non per sacram scripturam fuerunt convicti, Sed per determinationem Romanæ Ecclesiæ damnati. Quia ut supra dixi, Romana Ecclesia est regula fidei, magistra ecclesiarum, domina terrarum. Ideo quid quid dixerit, articulus fidei est, non obstante quod aliquando erravit, Nam regula fidei potest bene errare venialiter, sicut S. Petrus ad Gal. II. ¶ Sed et Ioannes Reuchlin si permisissent Principes inquire de articulo fidei in Ecclesiam sanctam, non tantum libri sui, sed ipse quoque fuisset combustus, In quo maximam gloriam Inquisitores fuissent consecuti, quod talem virum tam doctum combussissent, Quia semper combustores sunt doctiores combustis, ut patet in Coquo et lignis quæ ipse comburit. ¶ Nunc autem quia de articulo in articulum per scripturas et rationes fuit examinatus, non est mirum quod cum gloria fuit liberatus, Quia ars inquirendi non fuit cum eo servata. Est enim impossibile, quod hodie aliquis convincatur hæreticus, si articuli eius examinentur ad sacram scripturam, Sed si examinentur ad sanctam Ecclesiam, hic non

³ eis 2. ⁵ uter] iterum 2. ¹⁵ I. Cor. V. 13. ¹⁶ iussit] inserit 2. præc.]
Exod. XX. 13. ²⁰ scilicet] sed 2. ^{21.22} correlarium 2. Cf. supra Regul. IX. i. f.
²⁸ Heluetii 2. ³² Hieronimus 2. ^{35.36} quicquid 2.

est possibile quod evadat. Tales sunt hodie quidam novi Hæretici, qui ex græca lingua (quæ semper fuit hæretica et schismatica) novam et hæreticam Theologiam adducunt, contra sanctum Thomam, quos spero examinandos esse secundum practicam huius artis. Et erit per hæc gloria Inquisitoris et totius Ordinis maior, quod tot et tantos combusserunt, quam fuit unquam confusio, quod ipsi sunt combusti, det Deus cum salute et cito. Amen. ¶ In fine est una Brocardica quæstio, quæ hinc inde a multis ventilatur et est ista. Quomodo sancta Ecclesia iam plus quam mille trecentis annis optime recta est, ut nullos occiderit aut combusserit, usque ad Concilium Constantiense, Et nunc regi non potest nisi comburendo hæreticos, cum tamen illo tempore innumerabiles || fuerunt in Ecclesia hæretici, Nunc autem nulli exceptis forte Boemis, aut Magistris quibusdam hæreticorum, quos ita vocant, Maxime cum propheta Isaias .v. et .LXVIII. dicat de ecclesia Christi, 'Non nocebunt neque occident in universo monte sancto meo'. Respondetur, Miror tam indoctos esse homines qui ista quærunt. satis patet, quod nihil in sancto Thoma studuerunt, dico ergo quod solutio brevis est ista, Quod tunc non fuerunt Inquisitores hæreticæ pravitatis, Si enim tunc fuissent, tunc Ecclesia bene purgata fuisset ab Hæreticis per ignis ardorem. Sicut enim veritas crescit pro tempore, et plus revelatur, sic et purgatio Ecclesiæ crescit. Nam tunc temporis quando in sacra scriptura studebant, non fiebant tam subtilia ingenia, quia non habebant curam de Aristotele, qui facit valde subtilia ingenia. Quare ego credo, si sanctus Hieronymus et Augustinus hodie viverent, aut etiam ipse Apostolus Paulus, vix evaderent ignem, tam excellentes sunt Inquisitores in ingeniis. Quod ego intelligo ex uno facto novissimo. Quia si potuerunt invenire quod Iohannes Reuchlin esset hæreticus, quia dixit humanitatem Christi comparari posse habitu laicali et meretricio, Quomodo effugere potuisset Apostolus Paulus, qui non humanitatem Christi, sed ipsum Christum filium Dei dicit, non modo velatum maledicto et peccato, sed maledictum et peccatum factum ab ipso Deo met. Bene tibi, Paule, quod vixisti illo tempore, quando non erant subtilia ista ingenia. Quare quisque consideret temporis rationem et subtilitatem ingeniorum, et cito solvent omnes quæstiones.

¶ HANC igitur Artem a me comportatam secundum paupertatem doctrine, et infecunditatem stili, bono et læto animo suscipite, quam possitis pro honore sanctæ Romane Ecclesiæ et veritatis Curialis, ad laudem et gloriam ordinis nostri, omnes hæreticos funditus extirpare, et feliciter triumphare. Et hoc ad introducendum consuetudinem pro sancta Romana Curia, qua ei liceat quos volet impune occidere et damnare, per dispensationem et reprobationem omnium legum Dei. Valete bene in veritate quam quæritis et diligitis. Datum Coloniae ex bursa Kneck.

FINIS.

¹² Iesaias 2. ¹⁵ ergo omis. 2. ³⁰ consideret 2. soluet 2. ³⁴ et Zelo veritatis 2. ³⁶ introducendam 2. ³⁸ Pro Datum ... FINIS. in 2. est Amen 1519.